

«Το... άξιον εστί της Επιστήμης»

Μαρία Τζάνη

Καθηγήτρια ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ

Διευθύντρια του Εργαστηρίου «Βιοφυσικό Περιβάλλον: Νευροεπιστήμες & Μάθηση» ΕΚΠΑ

mtzani@cc.uoa.gr

Εισήγηση στο 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Φιλοσοφίας «Φιλοσοφία των Επιστημών», Αριστοτέλειο

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 06/05/2006.

Θεματική περιοχή «Επιστήμη και αξίες»

Περίληψη

Η ιδιαίτερα φύση και ο χαρακτήρας κάθε Επιστήμης, στο πεδίο ζωής του ανθρώπου και των κοινωνιών του μπορεί το ίδιο εύκολα να μετασχηματιστεί, είτε σε ένα απλό εργαλείο για την επίτευξη διαφόρων σκοπιμοτήτων, είτε σε έναν υπέροχο 'κόσμον', που δημιουργεί, διευρύνει και εμπλουτίζει με τρόπο μοναδικό τον πολιτισμό του ανθρώπου. Από την άλλη πλευρά, οι ανθρώπινες αξίες *υφίστανται ως νοητικές οντότητες* και αποτελούν υψηλό νοηματικό πυρήνα, στο επίπεδο των αυτονοήτων του ανθρώπου, δίχως να εμφανίζουν προδήλως μια ισχυρά εξωτερική συσχέτιση με τον χώρο των επιστημονικών ανακαλύψεων και της επιστημονικής έρευνας, εν γένει. Είναι επίσης, προφανές ότι η ίδια η Επιστήμη, όπως και η Τεχνολογία δεν διαθέτουν από μόνες τους Ήθος, αλλά λαμβάνουν και αντικατοπτρίζουν το ήθος και την πρόθεση του επιστήμονα – ερευνητού. Ωστόσο, είναι δυνατόν να εντοπιστεί και σε ποιόν βαθμό, μια εσωτερική συσχέτιση μεταξύ του ανθρωπίνου ήθους και του αντιστοίχου νοηματικού πυρήνα της επιστήμης, σε επίπεδο αξιολογίας; Ναι, εφόσον τα διαπραγματευθούμε/θεωρήσουμε από την σκοπιά της Φιλοσοφίας. Ίσως έτσι, μπορούμε να απαντήσουμε στο πώς μπορεί η Επιστήμη (που πρέπει να ενισχύει και να στηρίζει αξίες) να γίνεται κτήμα της ανθρωπίνης κοινωνίας και τελικώς, να δύναται να απελευθερώσει τον άνθρωπο και να φωτίσει τις κοινωνικές του δομές.

Στην εισήγησή μας αποδεικνύουμε την ύπαρξη αυτής της εσωτερικής συσχέτισης, την οποία και διατυπώνουμε εν είδει μαθηματικής εξισώσεως. Μετασχηματίζοντας τις ποιοτικές ορίζουσες, που διέπουν την ίδια την φύση του 'υπάρχειν', αιτιολογούμε το πώς μπορεί η επιστήμη να υλοποιεί τους διακηρυγμένους στόχους της, εξάγοντας από τον εσώτερο πυρήνα της εκείνους τους τελεστές, που μορφοποιούν και κινητοποιούν τις εγγενείς αξιολογικές δομές, που διέπουν το ίδιο το σύμπαν. Έτσι, ο Λόγος (κυρίως ως αιτιώδης συνάφεια/συσχέτιση) και η Αισθητική, πέραν των φιλοσοφικών τους λειτουργιών, αφενός ηνιοχούν τον φορέα δράσης των προς την κατεύθυνση της ενάργειας του 'όντως όντος', αφετέρου δύνανται να άγουν την ίδια την Επιστήμη, σε κάθε δεδομένη χωροχρονική στιγμή, στην ενεργοποίηση των αναδυτικών ιδιοτήτων (Δίκαιον ως ταυτότητας του Αληθούς κλπ.) του συμπαντικού ήθους.